

Pravni odnos između akreditivne i druge banke u akreditivnom poslu

Slakoper, Zvonimir

Source / Izvornik: **Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2000, 21, 267 - 288**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:442100>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

PRAVRI
Pravni fakultet Faculty of Law



Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)



PRAVNI ODNOS IZMEĐU AKREDITIVNE I DRUGE BANKE U AKREDITIVNOM POSLU

Dr. sc. Zvonimir Slakoper, docent
Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

UDK: 336.717.061
347.745
Ur.: 10. siječnja 2000.
Pr.: 1. ožujka 2000.
Pregledni članak

Pravna samostalnost pojedinih pravnih odnosa koji postoje u okviru akreditivnog posla jedno je od posve neprijepornih načela akreditivnog posla. Unatoč tome, te unatoč činjenici što je odnos između akreditivne i druge banke jedan od pravnih odnosa koji postoje u spomenutom okviru, literatura se prvenstveno bavi odnosom između nalogodavatelja i banke i između banke i korisnika akreditiva. S obzirom na spomenuto načelo i navedenu činjenicu bilo je potrebno obraditi i pravni odnos između banaka sudionica u akreditivnom poslu.

Taj pravni odnos obrađen je pod pretpostavkom primjene Jedinstvenih pravila i običaja za dokumentarne akreditive MTK, zbog njihove iznimno raširene primjene. Najprije su naznačene moguće faktične uloge "druge" banke, a zatim obveze druge banke prema akreditivnoj i obratno. Pri tome su odvojene obveze druge banke s obzirom na vrstu njenog angažmana u poslu. Svaka pojedina obveza najprije je identificirana a zatim opisana i analizirana u kontekstu čitavog akreditivnog posla. Tako je pristupljeno obvezama druge banke da priopći akreditiv korisniku, da primljene dokumente proslijedi akreditivnoj banci, ispita dokumente, isplati akreditiv korisniku, kao i obvezama akreditivne banke da rambursira drugu banku i da joj plati naknadu.

U posljednjem dijelu - s obzirom na nepotpunost JPO i potrebu podredne primjene odgovarajućeg materijalnog prava - analizirano je pitanje pravne kvalifikacije promatranog odnosa iz perspektive imenovanih ugovora građanskog prava. Iznesena su gledišta poredbenog prava, a na koncu izloženi zaključci za hrvatsko pravo.

Ključne riječi: dokumentarni akreditiv, pravni odnos između uključenih banaka, akreditivna banka, avizirajuća (priopćujuća) banka, isplatna banka, konfirmirajuća (potvrđujuća) banka.

1. Uvod

Akreditivni posao ili transakcija uvijek će podrazumijevati postojanje temeljnog odnosa (npr. ugovora o prodaji) koji je povod otvaranju akreditiva, odnosa između nalogodavatelja akreditiva i banke koja otvara akreditiv (akreditivna banka) i odnosa između akreditivne banke i korisnika akreditiva. Ova temeljna konstrukcija, međutim, prvenstveno je teorijska. U stvarnom životu u tu konstrukciju redovito će, osim akreditivne banke, biti uključena još jedna banka. Akreditivna banka - koja je redovito u zemlji kupca, tj. nalogodavatelja otvaranja akreditiva - u većini slučajeva neće sama dostavljati akreditivno pismo¹ korisniku akreditiva, tj. prodavatelju iz temeljnog posla, nego će ga dostavljati putem banke koja se nalazi u istoj zemlji u kojoj je i korisnik (dalje: druga banka).

I domaća i poredbena pravna književnost posvećuju prvenstvenu pozornost odnosima između nalogodavatelja (kupca) i banke i između banaka i korisnika akreditiva². Iako će akreditivna transakcija redovito podrazumijevati postojanje dvije banke, a time i njihova međusobnog odnosa, ovome segmentu i domaća i poredbeno literatura posvećuju znatno manju pozornost³. Slično je i stanje glede objavljene hrvatske sudske prakse u svezi s akreditivima. Kao što je ona u cjelini vrlo štura općenito, tako je onda i glede međubankarskog odnosa⁴.

Upravo zbog toga u ovom će se radu raščlaniti pravni odnos između akreditivne i druge banke, koji će se nazivati i međubankarski odnos. Izložit će se prava i obveze akreditivne i druge banke, jedne prema drugoj, a zapostaviti preostali pravni odnosi koji postoje u okviru akreditivne transakcije. Također će se izložiti mogućnosti materijalno-pravne kvalifikacije ovog odnosa, a zapostaviti pitanja međunarodnog privatnog prava zbog ograničenog opsega.

¹ Izraz "akreditivno pismo" smatramo i sadržajno i jezično primjerenim onome za što se danas često rabi izraz "operativni dokument". To je pisana isprava koju akreditivna banka upućuje korisniku bilo kojim sredstvom priopćavanja i koja sadrži sve uvjete isplate akreditiva.

² O tim odnosima u hrvatskoj literaturi v. npr. Čulinović-Herc, Edita: Arbitražno rješavanje sporova iz dokumentarnog akreditiva u Pravo u gospodarstvu 1/98.; Čuveljak, Jelena: Osiguranje plaćanja prenosivim akreditivima, magistarski rad, PF Zagreb; Giunio, Miljenko: Dokumentarni akreditiv i (bankarska) garancija - prava i obveze sudionika i (ne)samostalnost u odnosu na osnovni posao, u Hrvatska gospodarska revija 11/97.; Giunio, Miljenko: Samostalnost (odvojenost) odnosa iz dokumentarnog akreditiva i temeljnog posla, u Pravo u gospodarstvu 5-6/95.; Maurović, Ljiljana: Standby l/c - bankarska garancija u formi dokumentarnog akreditiva u Pravo u gospodarstvu 5-6/95.; Petrić, Silvija: O nekim vrstama dokumentarnih akreditiva u Zbornik PF Split, 2/90.; Slakoper, Zvonimir: Odnos banke i korisnika akreditiva u hrvatskom i poredbenom materijalnom pravu u Pravo u gospodarstvu 5-6/95.; Slakoper, Zvonimir: Obveze stranaka ugovora o otvaranju akreditiva u Zbornik PF Split 49-50/1998.; Slakoper, Zvonimir: Podredno mjerodavno pravo za odnos korisnika akreditiva i obvezane banke u Zbornik PF Zagreb 1/1995.; Slakoper, Zvonimir: Pravna narav akreditivnog odnosa u hrvatskom pravu u Pravo u gospodarstvu 11-12/1994.

³ Npr. Rosenberg, Ljudevit u Pravo međunarodnih plaćanja II, Zagreb 1975. o tom odnosu govori na svega pola stranice (s. 33.).

⁴ U vezi s akreditivima objavljene su odluke u Sudskoj praksi Naše zakonitosti br. 48 odluka br. 50 i br. 52 odluka br. 53, u Praxis Iuridica Mercatoria br. 1 odluka br. 109 i u Informator br. 4029 od 17. listopada 1992.

Ovakav (izolirani) pristup temi moguć je zbog toga što se načelo samostalnosti i odvojenosti pravnih odnosa unutar akreditivnog posla⁵ primjenjuje i na međubankarski odnos. Pravnu samostalnost ovog odnosa podcrtava odredba čl. 3. Jedinstvenih pravila i običaja za dokumentarne akreditive Međunarodne trgovačke komore⁶ (dalje: JPO) koja posebno ističe nezavisnost međubankarskog odnosa od odnosa između korisnika akreditiva i banke ili banaka koje se nalaze u obvezi prema korisniku⁷. Bez obzira na vrstu angažmana druge banke, nju će uvijek angažirati akreditivna banka, a ne nalogodavatelj ili korisnik akreditiva. Iako, dakle, odvojenost međubankarskog odnosa proizlazi i iz JPO i iz temeljnog činjeničnog stanja, poredbeni literatura posebno naglašava i nepostojanje odnosa između nalogodavatelja akreditiva i druge banke⁸.

Ipak, iako je i prema poredbenoj sudskoj praksi nalogodavatelj u ugovornom odnosu samo s akreditivnom bankom, a ne i drugom bankom⁹, akreditivna banka odgovara nalogodavatelju za drugu banku, npr. za dostavu akreditivnog pisma korisniku¹⁰, što će imati reperkusije i na međubankarski odnos. Isto tako, reperkusije na promatrani odnos može imati i odnos između korisnika akreditiva i banke koja se prema njemu nalazi u akreditivnoj obvezi. Zbog toga - iako je promatrani odnos pravno samostalan - na njega će utjecati i ostali odnosi u okviru akreditivne transakcije.

S obzirom na izvanredno široku primjenu JPO na akreditive u poredbenom i hrvatskom pravu, umjesno je najprije prikazati međubankarski odnos iz motrišta tih pravila.

2. Pravni odnos između banaka prema JPO

2.1. Moguće uloge druge banke

Kronološki prvo je potrebno uočiti okolnost da ne postoji jedna vrsta angažmana druge banke, nego tri¹¹. Akreditivna banka drugoj banci može povjeriti -

⁵ Upravo samostalnost i odvojenost međubankarskog odnosa - od drugih odnosa - posebno ističe Rosenberg, Ljudevit u *Pravo međunarodnog dokumentarnog akreditiva*, Zagreb, 1999., str. 22. i 23.

⁶ Uniform customs and practice for documentary credits možemo uzeti kao kodificirane trgovačke običaje koje je izradila i povremeno revidira Međunarodna trgovačka komora u Parisu. Ovdje se rabi revizija iz 1993. godine, objavljena u Publikaciji MTK br. 500.

⁷ Članak 3b: "Korisnik se ni u kojem slučaju ne može pozivati na ugovorne odnose koji postoje između banaka ili između nalogodavatelja i akreditivne banke."

⁸ Usp. Schinnerer, Ernst: *Bankvertraege*, III izdanje, s. 60.; Canaris, HGB Grosskommentar, 3. Bd., 2. Hlbbd., s. 787. i tamo navedene izvore.

⁹ Odluke RG 105, 50 i 106, 27 prema Baumbach - Duden - Hopt: *Handelsgesetzbuch*, 28. izdanje, s. 1236.

¹⁰ Odluka BGH u WM 58, 1542 prema Baumbach - Duden - Hopt, o.c., s. 1236.

¹¹ Usp. npr. Gutteridge - Megrah: *The Law of Banker's Commercial Credits*, London, 1984., str. 77. i dalje; Canaris, o.c., s. 786.

razumljivo pod pretpostavkom pristanka te druge banke - jednu od tri značajno različite uloge. Najjednostavnija je uloga prenositelja poruka i dokumenata u kojoj će zadaća druge banke biti ograničena na upravo rečeno. Druga banka tada će se nazivati priopćujuća ili avizirajuća banka¹².

Ovoj najjednostavnijoj ulozi, odnosno zadaći druge banke može biti pridodana ovlast ispitivanja dokumenata koje podnese korisnik akreditiva, odlučivanja o isplati akreditivne svote i isplaćivanja iste, ali bez preuzimanja bilo kakvih obveza te druge banke prema korisniku akreditiva. U takvom slučaju druga banka će se nazivati isplatna, nominirana ili imenovana banka¹³.

Za treću vrstu angažmana druge banke karakteristično je ne daljnje nadograđivanje faktičnih radnji koje će ona obavljati, nego pridodavanje već spomenutim faktičnim radnjama obveze druge banke koju ona preuzima prema korisniku akreditiva. Jednostavnije rečeno, u trećem slučaju druga banka će obavljati iste faktične radnje koje obavlja isplatna banka, ali će pri priopćavanju akreditiva korisniku, taj akreditiv potvrditi (konfirmirati) a to znači preuzeti prema korisniku - uz akreditivnu banku - obvezu koja je sadržajno identična obvezi akreditivne banke¹⁴. Druga banka koja potvrdi (konfirmira) akreditiv naziva se potvrđujuća (konfirmirajuća) banka.

S obzirom na različitost mogućih faktičnih uloga druge banke, dosljedno je očekivati i zavisnost pravnog položaja druge banke o dodijeljenoj joj faktičnoj ulozi. Sukladno tome, i JPO oštro razlučuju pravni položaj one druge banke koja prema korisniku preuzima akreditivnu obvezu (potvrđujuća banka) od pravnog položaja onih drugih banaka koje tu obvezu ne preuzimaju. No, promatrano sa stajališta međubankarskog odnosa, usudili bismo se reći kako je barem jednako značajno razlikovati položaj priopćujuće (avizirajuće) banke koja nije ovlaštena ispuniti akreditivnu obvezu od položaja takve banke koja je ujedno "imenovana banka"¹⁵ ovlaštena za ispunjenje akreditivne obveze korisniku, tj. isplatna banka. Posljednje dvije uloge druge banke važno je razlučiti upravo zbog sadržaja obveza u okviru njihova odnosa s akreditivnom bankom, iako u oba ta slučaja one uopće nisu u pravnom odnosu s korisnikom.

¹² Ovakva uloga druge banke definirana je u čl. 7. JPO.

¹³ Prema čl. 10b i JPO: "Osim ako je akreditivom predviđeno korištenje samo kod akreditivne banke, svi akreditivi moraju nominirati banku ("nominirana banka") ovlaštenu za plaćanje, za preuzimanje obveze odgođenog plaćanja, za akceptiranje mjenice(a) ili za negociranje. Kod akreditiva koji je slobodno negocijabilan, nominirana banka je bilo koja banka." Istodobno - prema čl. 10c JPO: "Osim ako nominirana banka nije i potvrđujuća banka, nominiranje od strane akreditivne banke ne čini za nominiranu banku nikakovu obvezu plaćanja, prihvaćanja obveze odgođenog plaćanja, akceptiranja mjenice(a) ili negociranja. To što je nominirana banka primila i/ili pregledala i/ili prosljedila dokumente, ne čini je obveznom platiti, preuzeti obvezu odgođenog plaćanja, prihvatiti mjenicu(e) ili negocirati, osim ako na to nije izričito pristala i o tome izvijestila korisnika." Prema tome isplatnu banku JPO nazivaju "nominirana banka".

¹⁴ V. čl. 9b JPO npr. u Gorenc - Schwank - Slakoper: *Međunarodna pravila za kupoprodaje, plaćanja i arbitraže*, Zagreb, 1996.

¹⁵ Čl. 10 UCP.

Naime, iako u okviru odnosa s korisnikom postoji samo obveza potvrđujuće banke, a ne i "imenovane" (isplatne) banke, ipak u okviru odnosa s akreditivnom bankom i "imenovana" (isplatna) banka i potvrđujuća banka dužne su ispitati primljene dokumente i ispuniti akreditivnu obvezu prema korisniku akreditiva, dok priopćujuća (avizirajuća) banka takvu obvezu nema.

U nastavku izlaganja prvo će se prikazati obveze druge banke prema akreditivnoj banci, a zatim obveze potonje prema prvoj. U okviru jednog i drugog prikaza nastojat će se naglasiti koje obveze postoje pri kojoj vrsti angažmana druge banke.

2.2. Obveze druge banke prema akreditivnoj banci

Kao što je već neizravno spomenuto, životno najčešći slučaj će biti "nadograđivanje" uloge jedne te iste banke, a ne podjela različitih vrsta angažmana između više banaka. Drugim riječima - iako su mogući i drukčiji slučajevi - u pravilu se ne može očekivati da jedna banka bude priopćujuća, druga isplatna, a treća potvrđujuća, nego će uloga isplatne banke redovito u sebi sadržavati, odnosno uključivati ulogu priopćujuće banke, a uloga potvrđujuće i jednu i drugu spomenutu ulogu¹⁶. Zbog toga se obveze druge banke mogu strukturirati tako da se prvo prikažu obveze svake druge banke bez obzira na vrstu njenog angažmana, zatim dodatne obveze isplatne banke i na koncu dodatne obveze potvrđujuće banke.

U svim slučajevima, dakle i onda kad je druga banka priopćujuća, i onda kad je isplatna i onda kad je potvrđujuća, postojat će dvije njene obveze prema akreditivnoj banci. To su obveza priopćavanja akreditiva njegovom korisniku i obveza predaje primljenih dokumenata akreditivnoj banci.

2.2.1. Obveza priopćavanja akreditiva

Obveza druge banke da priopći otvaranje akreditiva njegovu korisniku - koja se u stvarnosti ispunjava dostavom akreditivnog pisma¹⁷ - postoji samo prema akreditivnoj banci, a ne prema korisniku ili nalogodavatelju akreditiva. Ova obveza druge banke nastaje u trenutku kad istekne vrijeme koje joj stoji na raspolaganju za obavijest akreditivnoj banci o tome da odbija priopćiti akreditiv. Naime, prema čl. 7a JPO podrazumijeva se da će banka koja primi zahtjev akreditivne banke za priopćavanje akreditiva korisniku biti dužna priopćiti ga, uvijek osim u slučaju kad ta druga banka - nakon primitka traženja od strane akreditivne banke - bez odgode obavijesti tu banku da neće priopćiti akreditiv¹⁸. Iz toga se može zaključiti (1) kako

¹⁶ Tako i Schinnerer, o.c., s. 61.

¹⁷ Izraz "akreditivno pismo" rabimo kao *terminus technicus*, što ne znači da se doslovno radi o pismu. Može se raditi o ispravi koja se prenosi bilo kojim oblikom pisanog komuniciranja.

¹⁸ a) Akreditiv može biti priopćen korisniku putem neke druge banke ("priopćujuće banke") bez njene obveze, ali će ta banka, ako prihvati priopćiti akreditiv, s razumnom pozornošću provjeriti je li akreditiv koji priopćava na izgled autentičan. Ako banka odluči ne priopćavati akreditiv, o tome mora izvijestiti akreditivnu banku bez odgode.

obvezniopravni odnos između banaka nastaje ako druga banka bez odgode ne obavijesti akreditivnu o svojem odbijanju, te (2) kako za eventualno odbijanje drugoj banci stoji na raspolaganju vrlo kratko vrijeme ("bez odgode"). S tim u vezi treba uočiti kako je stajalište JPO u značajnoj mjeri sukladno odredbi čl. 750. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine 53/91., 73/91., 3/94., 7/96., 112/99.; dalje: ZOO) o načinu postupanja osoba koje su dužne odgovoriti na ponudu naloga¹⁹: one su dužne bez odgode obavijestiti o odbijanju naloga.

Također treba naglasiti kako samo priopćavanje akreditiva korisniku - podjednako prema JPO²⁰ i ZOO²¹ - ne predstavlja potvrđivanje akreditiva, tj. ne podrazumijeva nastanak akreditivne obveze priopćujuće banke prema korisniku, nego samo nastanak obveza prema akreditivnoj banci.

U svezi s priopćavanjem primljenog akreditiva njegovu korisniku, priopćujuća banka ima obvezu provjere njegove autentičnosti. Ona s razumnom pozornošću treba provjeriti je li akreditiv na izgled autentičan, a ako to ne može utvrditi, onda je njena dužnost da o tome izvijesti banku od koje ga je primila²².

Druga banka - koja svoju ulogu u poslu nije odbila bez nepotrebnog odgađanja - bit će dužna korisniku dostaviti ne samo akreditivno pismo nego i sve eventualne izmjene akreditiva, uključujući i opoziv (ako bi se radilo o opozivom akreditivu). No, glede dostave izmjena i eventualnog opoziva treba naglasiti kako je pravo banke da odbije sudjelovanje u poslu prestalo čim je - izričito, prešutno ili konkludentno - prihvatila svoje sudjelovanje u poslu, tj. čim je ili dostavila prvobitno akreditivno pismo korisniku ili akreditivnu banku obavijestila da će to učiniti ili je protekao rok u kojem je mogla odbiti sudjelovanje u poslu. JPO, naime, ne predviđaju pravo priopćujuće banke - koja je već priopćila akreditiv - da odbije priopćavanje izmjena ili opoziva tog akreditiva.

Ovo što je rečeno o obvezi obavješćavanja (bez odgode) akreditivne banke o odbijanju priopćavanja akreditiva korisniku, može se *mutatis mutandis* primijeniti i u slučaju kad akreditivna banka od druge banke zatraži potvrđivanje akreditiva, a druga banka je voljna samo priopćiti, a ne i potvrditi akreditiv. I tada je druga banka

¹⁹ "Tko se bavi obavljanjem tuđih poslova kao zanimanjem ili se javno nudi za obavljanje tih poslova dužan je, ako neće da prihvati ponuđeni nalog koji se odnosi na te poslove, o tome bez odgađanja obavijestiti drugu stranu, inače odgovara za štetu koju bi ova pretrpjela zbog toga."

²⁰ Čl. 10c JPO: "Osim ako nominirana banka nije i potvrđujuća banka, nominiranje od strane akreditivne banke ne čini za nominiranu banku nikakovu obvezu plaćanja, prihvaćanja obveze odgođenog plaćanja, akceptiranja mjenice(a) ili negociranja. To što je nominirana banka primila i/ili pregledala i/ili prosljedila dokumente, ne čini je obveznom platiti, preuzeti obvezu odgođenog plaćanja, prihvatiti mjenicu(e) ili negocirati, osim ako na to nije izričito pristala i o tome izvijestila korisnika."

²¹ Čl. 1079. ZOO "Notifikacija akreditiva korisniku od neke druge banke nije sama po sebi potvrđivanje ovog akreditiva."

²² V. čl. 7a UCP i čl. 7b UCP koji glasi: "Ako priopćujuća banka ne može utvrditi takvu autentičnost, mora bez odgode izvijestiti banku od koje se čini da je primila nalog da nije mogla ustanoviti autentičnost akreditiva, a ako unatoč tomu odluči priopćiti akreditiv, ona mora izvijestiti korisnika da nije mogla utvrditi autentičnost akreditiva."

o svojem odbijanju dužna bez odgode obavijestiti akreditivnu banku²³. Odbijanje druge banke da potvrdi akreditiv može dovesti i do prestanka odnosa između akreditivne i druge banke. Ako akreditivna banka želi da druga banka bude ne samo priopćujuća nego i potvrđujuća, te ako joj nije prihvatljiva uloga druge banke samo kao priopćujuće, onda druga banka - koja prihvaća priopćavanje, ali odbija potvrđivanje - neće biti ovlaštena priopćiti akreditiv korisniku. Jednostavnije govoreći "priopćavajuća banka može korisniku priopćiti akreditiv bez dodavanja svoje konfirmacije, osim ako akreditivna banka ne odredi drugačije u svom ovlaštenju ili zahtjevu za dodavanje konfirmacije"²⁴.

Moguće je da druga banka od akreditivne primi nepotpun ili nejasan nalog za priopćavanje, potvrđivanje ili izmjenu akreditiva. U takvom slučaju - ako želi postupiti po primljenom nalogu - druga banka ipak će biti ovlaštena obavijestiti korisnika, ali ne bezrezervno, nego uz napomenu kako obavijest nije obvezujuća nego kako se daje samo znanja radi i bez obveze po priopćujuću banku. Istodobno će biti dužna o tome izvijestiti akreditivnu banku i od nje zatražiti potrebne obavijesti, tj. upotpunjenje ili razjašnjenje primljenog naloga. Te obavijesti, odnosno upotpunjenja ili razjašnjenja akreditivna banka dužna je dostaviti bez odgode, a tek nakon primitka potpunog i jasnog naloga - ako ga druga banka prihvaća i nakon razjašnjenja odnosno upotpunjenja - druga banka će dati obvezujuće priopćenje korisniku²⁵. S druge strane, ako potpuni i jasan nalog akreditivne banke više ne bi bio prihvatljiv za drugu banku, ona bi bila ovlaštena odbiti priopćavanje, ali bi o tome bila dužna bez odgode obavijestiti akreditivnu banku, što je analogno slučaju kad druga banka *ab initio* odbija priopćiti akreditiv korisniku.

2.2.2. Obveza prosljeđivanja dokumenata akreditivnoj banci

I ovu obvezu ima svaka druga banka, bez obzira na njenu ulogu. No, razlika će, ipak, postojati s obzirom na vrijeme prosljeđivanja dokumenata. Budući da će isplatna i potvrđujuća banka prvo ispitati sukladnost dokumenata uvjetima akreditiva, a priopćujuća to neće, prve dvije prosljedit će dokumente nakon što ih ispituju, a posljednja odmah nakon što ih primi od korisnika.

²³ Prema odredbi čl. 9c i JPO "Ako je akreditivna banka ovlastila, ili ako zahtijeva od druge banke dodavanje njene potvrde akreditivu, a ova to nije spremna učiniti, mora o tome bez odgode izvijestiti akreditivnu banku."

²⁴ Čl. 9c ii JPO.

²⁵ Ovo proizlazi iz odredbe čl. 12. UCP koji u cijelosti glasi: "Ako je primljen nepotpun ili nejasan nalog za priopćavanje, potvrđenje ili izmjenu akreditiva, banka od koje se zahtijeva postupanje po takvim nalogima može, bez obveze i znanja radi, dati preliminarnu notifikaciju korisniku. U toj preliminarnoj notifikaciji mora se jasno navesti kako se ova daje samo znanja radi i bez obveze po priopćavajuću banku. U svakom slučaju, priopćavajuća banka dužna je izvijestiti akreditivnu banku o svojem postupku i zatražiti od ove pružanje potrebne informacije. Akreditivna banka dužna je bez odgađanja dostaviti potrebne informacije. Akreditiv će biti priopćen, potvrđen ili izmijenjen tek kad je primljen potpun i jasan nalog, te ako je priopćavajuća banka tada spremna po njemu i postupiti."

Svaka druga banka dužna je dostaviti akreditivnoj banci sve dokumente koje je primila, u onakvom stanju u kakvom ih je primila, i to najbržim pouzdanim sredstvom dostave. Eventualno nedostavljanje nekog od dokumenata koje je primila od korisnika moglo bi dovesti do odbijanja akreditivne banke da ispunji akreditivnu obvezu zbog toga što korisnik - iz perspektive te banke - nije ispunio akreditivne uvjete.

Ova obveza druge banke očito podrazumijeva i obvezu preuzimanja dokumenata od strane korisnika akreditiva, ako ih on dostavlja toj banci a ne izravno akreditivnoj banci.

Osim ovih obveza, druga banka koja ima samo ulogu priopćujuće, nema drugih obveza prema akreditivnoj banci. No, druga banka koja je prihvatila bilo ulogu "mjesta plaćanja", tj. isplatne banke, ili ulogu potvrđujuće banke, bit će **dužna ispitati dokumente** koje je primila od korisnika²⁶ i **ispuniti akreditivnu obvezu** korisniku akreditiva ako dokumenti odgovaraju uvjetima akreditiva²⁷.

2.2.3. Obveza ispitivanja dokumenata

Obvezu ispitivanja dokumenata koje je podnio korisnik može imati samo jedna banka ili više njih. Onda kad je akreditivna banka - putem druge banke kao priopćujuće - jednostavno priopćila akreditiv korisniku, obvezu ispitivanja dokumenata imat će samo akreditivna banka, ali ne u okviru njenog odnosa s priopćujućom bankom, nego u okviru njenog odnosa s nalogodavateljem akreditiva²⁸. No, onda kad je druga banka ne samo priopćujuća nego i isplatna ili potvrđujuća, onda će i ta banka trebati ispitati dokumente²⁹. Ta obveza druge banke postoji u okviru njenog odnosa s akreditivnom bankom, a neprijepornu važnost njenog ispunjenja kasnije ćemo pokazati na jednom primjeru.

Dokumente koje primi, druga banka će biti dužna - prije svega - preuzeti a zatim ispitati na potpuno istovjetan način kao što bi to učinila i akreditivna banka, a to znači poglavito na način predviđen u čl. 13a JPO gdje se opisuje obveza svake banke koja ispituje dokumente, bilo da ih ispituje akreditivna, isplatna ili potvrđujuća banka. Banka će s razumnom pozornošću ispitati jesu li zaprimljeni svi dokumenti koji su traženi akreditivom i jesu li oni svojim vanjskim izgledom sukladni uvjetima akreditiva³⁰. Obveza ispitivanja dokumenata podrazumijeva također i odluku o tome jesu li primljeni dokumenti sukladni uvjetima akreditiva ili

²⁶ Schuetze, Rolf A.: Rechtsfragen zur Zahlstelle bei Akkreditivgeschäften u RIW 5/1988, s. 344.

²⁷ Ibid.

²⁸ O tome v. detaljnije npr. Slakoper, Zvonimir: Obveze stranaka ugovora o otvaranju akreditiva u Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu 49-50/1998.

²⁹ Prema čl. 14b JPO "Po primitku dokumenata akreditivna banka i/ili potvrđujuća banka, ako je ima, ili nominirana banka koja postupa za njihov račun, trebaju isključivo temeljem dokumenata odlučiti jesu li ovi svojim vanjskim izgledom sukladni uvjetima akreditiva. Ako se čini da dokumenti svojim vanjskim izgledom nisu sukladni uvjetima akreditiva, te banke mogu odbiti prihvaćanje dokumenata."

³⁰ O tome detaljnije v. rad naveden u bilješci 28.

njihovom odbijanju³¹, te obvezu obavješćavanja pošiljatelja dokumenata o eventualnim odstupanjima dokumenata od tih uvjeta u prekluzivnom roku od sedam dana, predviđenom u odredbi čl. 14d JPO³².

Ispunjenje ovih obveza isplatne odnosno potvrđujuće banke iznimno je važno i za njihov odnos s akreditivnom bankom, ali i za sve odnose stranaka akreditivnog posla. Posebno velika važnost ispunjenja tih obveza proizlazi iz odredbe JPO o gubitku prava prigovora (kako dokumenti nisu sukladni uvjetima akreditiva) u slučaju propuštanja pravodobnog obavješćenja o nedostacima dokumenata³³, zato što taj gubitak prava izravno dovodi do obveze isplate akreditiva. Kad se ovo dovede u svezu s činjenicom da obvezu isplate uvijek imaju akreditivna i potvrđujuća banka, onda treba zaključiti kako neispunjenje promatranih obveza može dovesti do nastanka obveze akreditivne banke i u onom slučaju kad podnijeti dokumenti ne udovoljavaju uvjetima akreditiva. Akreditivna banka - a ako je druga banka samo isplatna onda samo akreditivna banka - bit će dužna ispuniti akreditivnu obvezu korisniku zbog prekluzije prava da prigovori dokumentima, a istodobno neće moći postići naknadu isplaćene svote od svojeg nalogodavatelja jer u odnosu s njim ona nije ispunila svoju obvezu (da honorira samo valjane dokumente) nego je isplatila akreditiv protivno njegovim uvjetima³⁴, tj. honorirala nevaljane dokumente.

Ako bi se radilo o neispunjenju od strane potvrđujuće banke, onda posljedice ne bi nužno snosila akreditivna banka, nego bi ih mogla snositi i samo potvrđujuća. Naime, budući da je i potonja u obvezi prema korisniku, moguće je da upravo potvrđujuća banka isplati akreditiv. Akreditivna banka u takvom slučaju imat će mogućnost ispitati dokumente koje će primiti od potvrđujuće banke, ustanoviti njihovu nesukladnost uvjetima akreditiva, pravodobno obavijestiti potvrđujuću banku o tome i na koncu opravdano odbiti rambursni zahtjev te banke. Dakle, posljedice neispunjenja u takvom slučaju mogle bi ostati na potvrđujućoj banci.

2.2.4. Obveza isplate akreditiva korisniku

U okviru međubankarskog odnosa obvezu isplate akreditiva korisniku imaju i isplatna i potvrđujuća banka, dok priopćujuća banka tu obvezu nema.

Obveza isplate je uvjetna, jer postoji pod uvjetom da korisnik podnese sve dokumente zahtijevane akreditivom i koji u potpunosti odgovaraju uvjetima akreditiva, te vezana rokom, jer postoji ako korisnik te dokumente podnese prije

³¹ V. bilješku 29.

³² Čl. 14d I JPO glasi: "Ako ... banka ... odluči odbiti dokumente, dužna je o tome bez odgađanja izvijestiti ... najkasnije do kraja radnog vremena sedmog radnog dana računajući od prvog slijedećeg dana nakon primitka dokumenata. Ovu će obavijest dati banci od koje je primila dokumente ili korisniku, ako je dokumente primila izravno od njega."

³³ Čl. 14e JPO: "Ako ... banka ... ne postupi sukladno odredbama ovog člana ... izgubit će pravo prigovora kako dokumenti nisu sukladni uvjetima akreditiva."

³⁴ Ovaj zaključak može se posredno izvesti i iz stajališta izloženog u Hapgood, Mark: Paget's Law of Banking, s. 625., prema kojemu obveza akreditivne banke nastaje ako su isplatnoj banci podneseni uredni dokumenti.

isteka roka naznačenog u akreditivu, tj. akreditivnom pismu. No, treba naglasiti kako se akreditivna obveza - osim u isplati akreditivne svote - može sastojati i u akceptiranju ili negociranju mjenice. Unatoč tome, pojednostavljenja radi i dosad i nadalje govorili smo o isplati akreditiva, podrazumijevajući pri tome ispunjenje akreditivne obveze onako kako ona glasi, tj. ne samo isplatu akreditivne svote nego i akceptiranje i negociranje mjenice.

U vezi s ovom obvezom treba razlikovati položaj isplatne od položaja potvrđujuće banke. Isplatna banka nije u obvezi prema korisniku akreditiva i prema njemu nastupa kao "Erfuellungshilfe"³⁵ odnosno "agent"³⁶, a mi bismo mogli dodati i "punomoćnik"³⁷ akreditivne banke. Ona je ovlaštena, opunomoćena, ispitati dokumente i isplatiti akreditivnu svotu ako dokumenti ispunjavaju uvjete akreditiva. Posve je neprijeporno da ona to čini za račun akreditivne banke, a može se tvrditi i kako ona to čini i u njeno ime zato što prema trećem ne preuzima vlastite obveze niti stječe vlastita prava. Dakle, ona isplatom akreditiva ne ispunjava svoju obvezu nego obvezu akreditivne banke prema korisniku. S obzirom na takav njen položaj, njene postupke prema korisniku može se uzeti kao postupke akreditivne banke, pa će - tome dosljedno - akreditivna banka snositi njihove neposredne posljedice.

Različito od toga, potvrđujuća banka potvrdom akreditiva stupa u obvezu prema korisniku, pored akreditivne banke. Ona, dakle, ima vlastitu obvezu isplate akreditiva prema korisniku, a korisnik može tu isplatu od nje zahtijevati. Iako akreditivna banka ostaje u obvezi prema korisniku, upravo zbog toga što potvrdom akreditiva nastaje i vlastita obveza potvrđujuće banke, posljedice postupanja priopćujuće banke neće se nužno uvijek izravno odnositi na akreditivnu banku, što je naprijed pokazano na odgovarajućem primjeru.

Prva posljedica uočene razlike sastoji se u tome što isplatna banka isplatom akreditiva ne ispunjava svoju obvezu nego obvezu akreditivne banke i na njen teret³⁸, dok potvrđujuća banka - iako će steći pravo rambursa od akreditivne - to čini u svoje ime jer ispunjava vlastitu obvezu. Druga posljedica te razlike sastoji se u tome što će se neispunjenje obveze isplate akreditiva od strane isplatne banke uvijek izravno ticati akreditivne banke, jer će korisnik svoj zahtjev za isplatu uvijek upraviti samo prema njoj, dok neispunjenje obveze isplate od strane potvrđujuće banke može izazvati samo postavljanje zahtjeva prema toj banci, a ne i prema akreditivnoj. Dosljedno tome, ako isplatna banka ne ispunji akreditivnu obvezu korisniku, akreditivna banka će za to neispunjenje uvijek odgovarati ne samo korisniku nego i nalogodavatelju akreditiva jer njena obveza isplate postoji i prema

³⁵ Schinnerer, o.c., s. 62.

³⁶ Gutteridge - Megrah, o.c., s. 82.

³⁷ Osobu koju je druga osoba (akreditivna banka) ovlastila da što god učini prema trećem, bez preuzimanja vlastitih obveza prema tom trećem, pri čemu dano ovlaštenje obuhvaća pravo stvaranja obveza i/ili za osobu koja je dala ovlaštenje (akreditivnu banku) - npr. neprijeporno stvaranje obveze isplate akreditiva - možemo nazvati punomoćnikom, iako se u literaturi taj izraz ne rabi.

³⁸ Odluka BGH u WM 1984., s. 1214 prema Schuetze, o.c., s. 344.

korisniku i prema nalogodavatelju akreditiva. Različito od toga, ako potvrđujuća ne ispuní obvezu isplate, moguće je da korisnik postavi samo zahtjev prema toj banci, te da izostane odgovornost akreditivne banke prema korisniku.

2.2.5. *Ostalo*

Isplatna banka dužna je ***postupati prema uputama akreditivne banke***, što vrijedi i onda kad su upute nedopuštene ako ih se promatra sa stajališta odnosa između akreditivne banke i korisnika. Npr. onda ako akreditivna banka odbija isplatu unatoč sukladnosti dokumenata uvjetima akreditiva³⁹. U takvom slučaju može postojati odgovornost akreditivne banke i prema korisniku akreditiva i prema njenom nalogodavatelju, ali eventualna ta odgovornost ne otklanja obvezu druge banke da postupi po primljenim uputama jer je u okviru njenog pravnog odnosa s akreditivnom bankom ona dužna slijediti njene upute.

Povrh toga, druga banka koja je prihvatila traženje akreditivne banke da potvrdi akreditiv, kao i koja bez odgode nije obavijestila akreditivnu banku o svojem odbijanju da potvrdi akreditiv, dužna je - pri priopćavanju akreditivnog pisma njegovom korisniku - ***dodati svoju potvrdu akreditiva odnosno preuzeti vlastitu obvezu prema korisniku***.

No, banka koja je potvrdila akreditiv nije dužna mijenjati sadržaj svoje obveze prema korisniku ako bi akreditivna banka izmijenila sadržaj svoje obveze prema korisniku. Pretpostavimo da je akreditivna banka otvorila akreditiv, a druga banka ga potvrdila. Povodom izmjene temeljnog ugovora između kupca i prodavatelja kupac je - u svojstvu nalogodavatelja akreditiva - zatražio izmjenu već otvorenog akreditiva od strane akreditivne banke, koja je na to pristala i izmijenila akreditiv. Druga - potvrđujuća - banka, temeljem odredbe čl. 9d ii JPO na takvu izmjenu nije dužna pristati, nego je ovlaštena izmjenu samo priopćiti korisniku bez dodavanja svoje potvrde takve izmjene, ali o tome mora bez odgode obavijestiti akreditivnu banku⁴⁰.

Bez obzira u kojem svojstvu druga banka nastupa, ako povrijedi svoje općenite obveze ili posebne upute akreditivne banke, odgovarat će toj banci za naknadu štete⁴¹.

2.3. *Obveze akreditivne banke prema drugoj banci*

Kao što i obveze druge banke prema akreditivnoj zavise od vrste njenog angažmana, tako i obrnuto. Zbog toga akreditivna banka neće imati identične

³⁹ Schuetze, o.c., s. 344.

⁴⁰ Čl. 9d ii u cijelosti glasi: "Akreditivnu banku neopozivo obvezuje izmjena(e) koju je učinila, od trenutka kad je ta izmjena(e) učinjena. Potvrđujuća banka može proširiti svoju potvrdu na izmjenu i time preuzima neopozivu obvezu od trenutka svoje obavijesti o izmjeni. Potvrđujuća banka može, međutim, izabrati priopćavanje izmjene korisniku bez proširivanja svoje potvrde i, ako tako učini, mora o tome obavijestiti akreditivnu banku i korisnika bez odgađanja."

⁴¹ Schuetze, ibid.

obveze prema priopćujućoj banci, s jedne strane, i isplatnoj i potvrđujućoj banci, s druge strane. Prema priopćujućoj banci imat će samo obvezu plaćanja naknade i naknade učinjenih troškova, dok će prema preostale dvije - uz ovu - imati i obvezu rambursiranja, tj. nadoknađivanja akreditivne svote isplaćene korisniku od strane tih dviju banaka.

2.3.1. Obveza plaćanja naknade i nadoknade troškova

Nezavisno od vrste angažmana druge banke, ona će uvijek imati pravo na naknadu za svoj rad i nadoknadu troškova i isplata te naknade i troškova ujedno je jedina obveza koju će akreditivna banka u svakom slučaju imati prema toj banci. Ova obveza akreditivne banke izrijeком je naznačena u odredbi čl. 18c JPO, a bogati rječnik kojim se opisuju troškovi na čiju naknadu druga banka ima pravo, upućuje na nakanu što je moguće šireg obuhvata tih troškova⁴². Ujedno je dikcija ove odredbe takva da se ista ne odnosi samo na međubankarski odnos, nego na sve odnose u kojima jedna strana daje upute drugoj. No, takva dikcija ujedno svakako obuhvaća i međubankarski odnos.

U okviru promatranog međubankarskog odnosa ipak treba razlikovati naknađivanje troškova i plaćanje naknade za rad. S obzirom na karakter i vrstu odnosa za tu naknadu redovito će se rabiti izraz provizija. Dakle, obveza plaćanja provizije bit će jedna od obveza akreditivne prema drugoj banci⁴³.

Glede obveze naknade troškova treba istaknuti činjenicu da literatura obvezu naknade troškova (koje je druga banka imala povodom obavljanja posla) ne spominje uvijek, nego se samo u jednom slučaju izrijeком odvojeno navode i obveza plaćanja provizije i obveza naknade troškova i obveza naknade akreditivne svoje koju je druga banka isplatila korisniku akreditiva⁴⁴. Pretežno se navodi samo obveza naknade plaćenih svota, i to podjednako u kontinentalnoj⁴⁵ i anglosaksonskoj literaturi⁴⁶. Osim toga u anglosaksonskoj literaturi se - dapače - izrijeком naznačuje da "druga banka koja je u cijelosti ispunila svoje obveze ima pravo na naknadu svega što je ispravno isplatila"⁴⁷, a također i da ima pravo na naknadu svih gubitaka koje bi mogla pretrpjeti zbog svojeg postupanja⁴⁸.

O visini i vremenu dospjeća isplate provizije i naknade troškova u JPO nema naznake, a ni korištena pravna književnost ovim pitanjima ne posvećuje posebnu pozornost. Također, s obzirom na uobičajenu bankarsku tehniku, redovito će izostati

⁴² Čl. 18c JPO u izvorniku glasi: "A party instructing another party to perform services is liable for any charges, including commissions, fees, costs or expenses incurred by the instructed party in connection with its instructions."

⁴³ Schuetze, o.c., s. 345., Canaris, o.c., s. 786.

⁴⁴ Schuetze, o.c., s. 345.

⁴⁵ Canaris, o.c., s. 786.

⁴⁶ Gutteridge - Mehgrah o.c., s. 78.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

ugovor kojim bi banke u pojedinačnim slučajevima uredile spomenuta pitanja. Zbog toga će se na ova pitanja u svakom pojedinom slučaju primijeniti pravila mjero-davnog materijalnog prava. Zavisno od materijalnopravne kvalifikacije tog odnosa u pravnom poretku čija pravila se primjenjuju utvrdit će se način određivanja i vrijeme kad dospijeva isplata provizije. Pod primjenom hrvatskog materijalnog prava - i pod pretpostavkom kvalificiranja međubankarskog odnosa kao ugovora o nalogu⁴⁹ - isplata provizije dospijevala bi nakon obavljenog posla⁵⁰, a njenu visinu odredili bi u prvom redu običaji, a podredno - ako nema običaja - onda pravičnost⁵¹.

U okvir ovog izlaganja treba uvrstiti i pitanje predujmljivanja troškova koji se mogu očekivati kod druge banke. Tim pitanjem pozabavila se njemačka literatura, a rezultati su proturječni, jer se s jedne strane naznačuje da ta obveza postoji⁵², a s druge strane da isplatna banka nema pravo zahtijevati predujam troškova⁵³.

2.3.2. Obveza rambursiranja⁵⁴

Glavna obveza akreditivne banke prema svakoj drugoj banci koju je angažirala i pri tome je imenovala kao isplatnu banku, kao i prema svakoj drugoj banci od koje je zatražila potvrdu izdanog akreditiva, jest obveza naknađivanja svote koju je druga banka isplatila korisniku odnosno obveza rambursiranja. Ta obveza akreditivne banke izrijeком je naznačena u odredbi čl. 10d JPO⁵⁵, a možemo je smatrati glavnom zbog njenog financijskog značenja, tj. zbog okolnosti što njena vrijednost daleko nadmašuje vrijednost naknade (provizije) koju će akreditivna banka također biti dužna platiti drugoj banci.

Doslovno tumačenje citirane odredbe čl. 10d JPO moglo bi izazvati određenu zabunu zato što bi upućivalo na nastanak rambursne obveze samim ovlašćivanjem druge banke, odnosno samim traženjem potvrde akreditiva. Ipak - iako je to možda moglo biti sretnije formulirano - razumije se kako je za nastanak ove obveze akreditivne banke potrebno ne samo traženje konfirmacije ili ovlašćivanje za isplatu, nego i da druga banka prihvati ulogu koju joj je nakanila akreditivna banka,

⁴⁹ O kvalificiranju odnosa detaljnije vidi niže.

⁵⁰ Prema odredbi čl. 762. st. 1. ZOO "Ako nije drugačije ugovoreno, nalogodavac je dužan isplatiti nalogoprincu naknadu nakon obavljenog posla".

⁵¹ Prema odredbi čl. 761. ZOO "Ako drugačije nije ugovoreno, nalogodavac duguje naknadu u uobičajenoj visini, a ako o tome nema običaja, onda pravičnu naknadu."

⁵² Canaris, o.c., s. 786.

⁵³ Odluka BGH u NJW 85, 551 prema Baumbach - Duden - Hopt, o.c., s. 1236.

⁵⁴ Izraz rambursiranje je kroatizirana verzija engleske riječi reimbursement, koja prevedena na hrvatski znači nadoknađivanje. Budući da se taj izraz redovito rabi za označivanje naknade akreditivne svote koju je druga banka isplatila korisniku, i ovdje će se rabiti u istom značenju.

⁵⁵ "Kad akreditivna banka nominira neku drugu banku, ili dopušta negociranje od strane bilo koje banke, ili ovlašćuje ili traži od neke druge banke dodavanje njene potvrde, ona time takovu banku ovlašćuje na, zavisno od slučaja, plaćanje, akceptiranje mjenice(a) ili negociranje, uz podnošenje dokumenata koji su po svom izgledu sukladni uvjetima akreditiva, te se obvezuje takovu banku rambursirati sukladno odredbama ovih Pravila."

da se dalje ispune i svi drugi uvjeti ispunjenja akreditivne obveze, te da druga banka isplati akreditivnu obvezu. Prema tome, mogu se ustanoviti barem tri uvjeta - koji moraju postojati kumulativno - postojanja obveze rambursiranja banke koja je prihvatila svoju ulogu isplatne ili potvrđujuće banke.

Prvi uvjet je ispunjenje akreditivnih uvjeta od strane korisnika akreditiva, drugi ispunjenje akreditivne obveze od strane isplatne ili potvrđujuće banke korisniku akreditiva, odnosno osobi kojoj je on prenesen ako se radi o prenosivom akreditivu, a treći dostava akreditivnih dokumenata akreditivnoj banci. Zbog postojanja tih uvjeta, rambursnu obvezu može se ocijeniti kao uvjetnu.

Ispunjenje uvjeta akreditiva od strane korisnika iz više je razloga uvjet postojanja rambursne obveze akreditivne banke. Akreditivna banka otvara akreditiv i postupa po nalogu svojeg nadlogodavatelja u odnosu prema kojem će ona imati pravo zahtijevati naknadu isplaćene svote samo ako je korisnik podnio dokumente koji ispunjavaju uvjete definirane ugovorom o otvaranju akreditiva između nadlogodavatelja i banke. Pri angažmanu druge banke od strane akreditivne banke podrazumijeva se obveza druge banke da postupa u skladu s tim istim uvjetima, bilo da se radi o isplatnoj ili potvrđujućoj banci. Prema tome, ako isplatna ili potvrđujuća banka honoriraju dokumente koji ne odgovaraju uvjetima ugovora o otvaranju akreditiva između nadlogodavatelja i akreditivne banke, onda akreditivna banka neće moći od nadlogodavatelja zahtijevati naknadu isplaćene svote jer je - u odnosu prema nadlogodavatelju - ona postupila suprotno ugovoru. Zbog toga bi, u takvoj situaciji, bilo proturječno od nje zahtijevati rambursiranje isplatne ili potvrđujuće banke.

Također, prema odredbi čl. 13b JPO svakoj banci koja primi dokumente pripada rok od sedam dana za ispitivanje njihove sukladnosti uvjetima akreditiva, što upućuje na zaključak o tome kako se ista odredba ne primjenjuje samo u odnosu banke prema korisniku nego i u međubankarskim odnosima. To, pak, podrazumijeva pravo svake banke "u lancu" da samostalno ispituje valjanost primljenih dokumenata te ih prihvati ili odbije, dakle i akreditivne banke kad dokumente primi od potvrđujuće ili isplatne banke. Na isti taj zaključak upućuje i dio spomenute odredbe koji ne govori o korisniku kao osobi koja je podnijela dokumente nego o strani koja je podnijela dokumente. Da je primjena ove odredbe htjela biti ograničena na odnos s korisnikom, onda bi bio upotrijebljen izraz korisnik, a ovako je obuhvaćen svatko tko podnosi dokumente, dakle i isplatna i potvrđujuća banka kad ih podnose akreditivnoj banci⁵⁶. Na takav zaključak upućuje i švicarska literatura⁵⁷.

⁵⁶ Relevantni dio odredbe čl. 13b JPO glasi: "Svaka od banaka - akreditivna banka, potvrđujuća banka, ako je ima, ili imenovana banka koja postupa za njihov račun - imat će na raspolaganju razuman rok, koji međutim neće prijeći sedam radnih dana ... za ispitivanje dokumenata i odlučivanje o njihovom prihvaćanju ili odbijanju, te za sukladno tomu izvješćavanje strane od koje je dokumente primila."

⁵⁷ *Schweizerisches Privatrecht*, 7. Bd., 2. Hlbbd., Frank Vischer, Basel - Stuttgart, 1979, str. 121.

I, konačno, identično stajalište proizlazi i iz sudske prakse. Presudom Oberlandesgerichta Hamburg od 24. svibnja 1983.⁵⁸ akreditivna banka - koju je tužio nalogodavatelj - obvezana je na povrat nalogodavatelju one svote koju je od njega naplatila kao pokriće za isplatu akreditiva. Sve to je uslijedilo nakon što je potvrđujuća španjolska banka isplatila korisnika temeljem neodgovarajućih dokumenata, a akreditivna rambursirala potvrđujuću i naplatila pokriće od svog nalogodavatelja. Iz tog stajališta njemačkog suda posredno proizlazi stajalište da je akreditivna banka trebala ispitati dokumente primljene od potvrđujuće banke i odbiti njen rambursni zahtjev zbog neusklađenosti dokumenata s uvjetima akreditiva. Također i Rosenberg prihvaća ovo stajalište⁵⁹.

Unatoč ovom pravilu, postojat će i slučajevi kad će obveza rambursiranja postojati usprkos činjenici što korisnik nije ispunio uvjete važećeg akreditiva. To će biti onda kad se radilo o opozivom akreditivu koji je isplatna ili potvrđujuća banka isplatila prije no što je saznala za opoziv ili izmjenu, ali sukladno posljednjim uvjetima koje joj je akreditivna banka priopćila a druga banka prihvatila. Obveza rambursiranja isplatne odnosno potvrđujuće banke u takvom slučaju posve neprijeporno proizlazi iz odredbe čl. 8b JPO. Također i u slučaju kad je akreditivna banka izmijenila uvjete isplate akreditiva, ali potvrđujuća banka to nije učinila⁶⁰ nego je ispunila akreditivnu obvezu prema prvobitnim uvjetima, potvrđujuća banka imat će pravo rambursa od akreditivne banke.

Drugoj pretpostavci postojanja rambursne obveze akreditivne banke ispunjenju akreditivne obveze od strane isplatne ili potvrđujuće banke - treba posvetiti manje pozornosti. Kao što je spomenuto, izraz ramburs znači nadoknađivanje. Prema tome, ispunjenje akreditivne obveze već i s jezičnog stajališta je pretpostavka obveze rambursiranja. Ako akreditivna obveza nije ispunjena, onda akreditivna banka jednostavno nema što rambursirati, odnosno nadoknaditi isplatnoj ili potvrđujućoj banci.

Među pretpostavke prava na ramburs uvrstili smo i dostavu primljenih dokumenata akreditivnoj banci. Ova dostava je nužna stoga što je predaja akreditivnih dokumenata nalogodavatelju akreditiva - što čini akreditivna banka - bitni element transakcije. Budući da ti dokumenti redovno obuhvaćaju i prijevoznu ispravu koja daje pravo raspolaganja robom, nalogodavatelj neće moći raspolagati

⁵⁸ Prema Rosenberg, Ljudevit: *Pravo međunarodnog dokumentarnog akreditiva*, Zagreb, 1999., s. 28.

⁵⁹ Na str. 29. istog djela Rosenberg opisanu presudu komentira ovako: "...banka koja je izdala akreditiv primila (je) neakreditivne dokumente od svog korespodenta propuštajući da iskoristi svoje pravo ali i obvezu da uputi svoj obrazloženi prigovor na dokumente (koje je on) bez prigovora honorirao, i da drži dokumente na raspolaganju, odnosno da ih vrati svom korespodentu."

⁶⁰ Prema odredbi čl. 9d II JPO "Potvrđujuća banka može proširiti svoju potvrdu na izmjenu i time preuzima neopozivu obvezu od trenutka svoje obavijesti o izmjeni. Potvrđujuća banka može, međutim, izabrati priopćavanje izmjene korisniku bez proširivanja svoje potvrde..." iz čega proizlazi da potvrđujuća banka nije dužna promijeniti potvrdu sukladno promjeni akreditiva, pa može nastati situacija da primi dokumente koji odgovaraju prvobitnim, ali ne i izmijenjenim uvjetima akreditiva.

robom sve dok ne primi prijevoznu ispravu. Bez stjecanja prijevozne isprave, dakle, akreditivni posao za nalogodavatelja nema svrhe, a mišljenja smo kako u takvom slučaju ni akreditivna banka ne bi imala pravo od njega zahtijevati naknadu isplaćene akreditivne svote.

Kao ilustracija bogatstva i nepredvidivosti života - u svezi s dostavom dokumenata - može poslužiti jedan slučaj osobno poznat autoru. Banka u Zagrebu primila je akreditiv od "Banque National de Tunisie", potvrdila ga i potvrđenog dostavila korisniku. Korisnik je toj potvrđujućoj banci u Zagrebu podnio akreditivne dokumente i ona je isplatila akreditivnu svotu. Kraće vrijeme potom, ta banka je od korisnika zatražila povrat isplaćenog. Obrazloženje zahtjeva bilo je sljedeće: banka je dokumente sa zahtjevom za ramburs pogreškom uputila na adresu "Banque de Tunisie" (sic!) koja je - razumljivo - odbila primitak nego ih je uputila natrag. Pri povratku, dokumenti su se izgubili. Razumljivo je da je Bank National de Tunisie odbila rambursirati svoju potvrđujuću banku - jer korisniku nije mogla predati teretnicu, a korisnik nije mogao podići robu od brodarka - a također i da je korisnik odbio zahtjev potvrđujuće banke. Potvrđujuća banka nije podigla tužbu protiv korisnika.

Zbog toga i uredna dostava svih dokumenata akreditivnoj banci treba biti pretpostavka rambursa.

Glede pitanja vremena dospijeca rambursne obveze vrijedno je stajalište engleskog suda prema kojemu bi ta obveza dospijevala s istim danom kad je druga banka isplatila akreditivnu svotu⁶¹. To stajalište spojivo je sa stajalištem hrvatskog ZOO iz kojega bi - pod pretpostavkom kvalificiranja međubankarskog odnosa kao ugovora o nalogu - proizlazio istovjetni zaključak. Prema odredbi čl. 759. st. 1. ZOO nalogodavatelj je dužan naknaditi nalogoprimatelju sve potrebne troškove s kamatom od dana kad su učinjeni, čime je na drugi način zauzeto stajalište slično stajalištu engleskog suda.

3. Kvalifikacija odnosa

Dosadašnji opis činjeničnih radnji i obveza banaka prema JPO omogućuje uočavanje onih elemenata međubankovnog odnosa, koji su potrebni za kvalificiranje tog odnosa u smislu određivanja daljnjih pravila koja će se - uz JPO - primijeniti na međubankovni odnos.

Za ispravnu kvalifikaciju odnosa potrebno je uočiti više činjenica. Prva je činjenica da akreditivna banka inicira međubankovni odnos dostavom akreditivnog pisma drugoj banci, s traženjem da druga banka to pismo dostavi korisniku, bilo bez potvrđivanja ili s potvrđivanjem.

Nakon toga, moguće je da akreditivna banka prema drugoj banci nema drugih obveza osim novčanih. Ona ima obvezu plaćanja naknade u svakom slučaju, a - uz

⁶¹ Odluka u sporu Co-operative Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank BA v Sumitomo Bank Ltd u Lloyds Law Report 1987, 345, 348.

nju - i obvezu rambursiranja ako je druga banka bila isplatna ili potvrđujuća banka koja je isplatila akreditiv korisniku odnosno ispunila akreditivnu obvezu na način predviđen akreditivom.

S druge strane, druga banka prema akreditivnoj ima pretežno ili isključivo naturalne obveze. U najjednostavnijem slučaju - kad je druga banka samo priopćujuća - akreditivna banka povjerava drugoj banci - a ova je prihvaća - zadaću prenošenja poruka i dokumenata između akreditivne banke i korisnika akreditiva. U tom slučaju od druge banke očekuje se da korisniku dostavi akreditivno pismo i eventualne njegove izmjene, a akreditivnoj banci da dostavi dokumente koje joj je predao korisnik akreditiva. Ove obveze druga banka ima i u ostalim slučajevima njenog angažmana.

U nešto složenijem slučaju - kad je druga banka isplatna banka - osim opisane zadaće, akreditivna banka povjerit će drugoj banci i zadaću ispitivanja udovoljavaju li dokumenti koje je predao korisnik uvjetima akreditiva i zadaću isplate akreditivne svote ako ta banka ocijeni da je udovoljeno uvjetima isplate akreditiva. Ni u ovom slučaju, kao ni u prvom, druga banka prema korisniku akreditiva neće preuzimati nikakve obveze, nego će obveznopravni odnos postojati između nje i akreditivne banke. No, tada će obveze druge banke imati ne samo naturalni nego i novčani karakter.

U trećem slučaju - kad druga banka potvrdi akreditiv - uz postojanje već spomenutih njenih prava i obveza prema akreditivnoj banci, bit će karakteristično njeno stupanje u obveznopravni odnos s trećom osobom, tj. korisnikom akreditiva. Iako će i u ovom slučaju druga banka obavljati iste radnje kao u prethodno spomenutom, ipak smo mišljenja kako ovaj slučaj bitno karakterizira - i razgraničava od prva dva - stupanje druge banke u pravni odnos s trećom osobom (korisnikom), jer upravo to izostaje u prva dva slučaja.

Glede načina na koji druga banka nastupa prema trećem, tj. korisniku akreditiva, može se uočiti kako ona uvijek nastupa za račun akreditivne banke, a u svoje ime samo onda kad potvrđuje akreditiv u svoje ime, dok kad nastupa kao priopćujuća ili isplatna banka, glede akreditivne obveze nastupa i u ime i za račun akreditivne banke.

Zbog toga se može reći kako prihvaćanjem naloga akreditivne banke, druga banka prema akreditivnoj uvijek preuzima obvezu poduzimanja faktičnih radnji i prema trećoj osobi i prema akreditivnoj banci, a obvezu poduzimanja pravne radnje, tj. stupanja u pravni odnos s trećim samo onda kad potvrđuje akreditiv.

Ovaj opis položaja i zadaća druge banke upućuje na mogućnost da se njen obveznopravni odnos s akreditivnom bankom kvalificira kao ugovor o djelu, ugovor o nalogu, ugovor o trgovačkom zastupanju ili komisijski ugovor.

S obzirom na identičnost činjeničnih elemenata ovog odnosa, a napose zadaća druge banke, pri određivanju pravne naravi tog odnosa svakako mogu pomoći stajališta poredbenog prava, ali uz napomenu kako različita struktura i različito poimanje pojma pojedinih imenovanih ugovora mogu dovesti do različitih rezultata. S obzirom na te različitosti pojedini pravni poretki mogu različito kvalificirati ovaj odnos kao i svaki drugi.

Njemačka pravna književnost jedinstveno naznačuje kako je ovaj pravni odnos "Geschaeftsbesorgungsvertrag"⁶², tj. jedna vrsta imenovanog ugovora njemačkog prava, kakva ne postoji u ZOO, a koja u sebi sadrži elemente i obveze iz ugovora o nalogu, ali primijenjene na pojmove ugovora o radu i ugovora o djelu⁶³. Posve precizno, naznačuje se kako je ugovor između akreditivne i druge banke ugovor o djelu čiji predmet je "Geschaeftsbesorgung"⁶⁴, što bi u slobodnom prijevodu značilo "pobrinuti se za posao" ili "obaviti posao". Ipak, ako je akreditivna banka od druge banke zatražila potvrdu akreditiva, onda bi se odnos između banaka mogao vidjeti i kao asignacija⁶⁵.

Stajalište o "Geschaeftsbesorgungsvertrag" zastupa se i u švicarskoj literaturi⁶⁶, ali ne jedinstveno. U toj literaturi⁶⁷ o međubankarskom odnosu govori se također i kao o ugovoru o nalogu, s time što bi druga banka bila ili supstitut ili pomoć pri ispunjenju. Pri tome ugovor o nalogu postoji samo između banaka, a ne također i između nalogodavatelja akreditiva i druge banke.

Austrijska literatura⁶⁸ pravni odnos između banaka kvalificira zavisno od uloge druge banke. Ako je druga banka samo priopćujuća, onda bi međubankarski odnos bio ugovor o službi odnosno radu ("Dienstvertrag"), a ako je druga banka ujedno isplatna banka, onda bi se radilo o ugovoru o djelu ("Werkvertrag")⁶⁹.

S druge strane, common law zastupa stajalište kako je odnos između akreditivne i druge banke - osim ako je drukčije ugovoreno - odnos nalogodavatelja i zastupnika⁷⁰, što bi upućivalo na zastupnički ugovor. Ipak, ovdje treba uočiti različito poimanje pojma "zastupnik" u common lawu, gdje on može obuhvatiti i one odnose u kojima vanjska ovlast zastupnika "da promijeni pravne odnose nalogodavatelja može biti vrlo ograničena ili čak nepostojeća"⁷¹.

Sve tri moguće vrste angažmana druge banke podrazumijevaju - kao bitan element međubankarskog odnosa - stupanje druge banke u faktični odnos s trećom osobom. Bez stupanja u takav odnos s trećom osobom, druga banka faktički ne može ispuniti svoje obveze prema akreditivnoj banci. Ova okolnost sama po sebi

⁶² Zahn, Johannes: *Zahlung und Zahlungssicherung im Aussenhandel*, IV. izdanje, s. 75., Palandt: *BGB*, 38. izdanje, s. 648., Schuetze, o.c., s. 344., Canaris, o.c., s. 786., Baumbach - Duden - Hopt, o.c., s. 1236.

⁶³ Par. 675. *BGB*.

⁶⁴ Schuetze, o.c., s. 344.

⁶⁵ Canaris, o.c., s. 786.

⁶⁶ Stauder, Bernd: *Die Uebertragung des Dokumentenakkreditivs u Aussenwirtschaftsdienst des Betrieb-Beraters*, Februar 1968, Heft 2, s. 49.

⁶⁷ *Schweitzerisches Privatrecht*, 7. Bd., 2. Hlbbd., Frank Vischer, Basel - Stuttgart, 1979, s. 120. i dalje.

⁶⁸ Npr. Schinnerer, o.c., s. 61.

⁶⁹ V. par. 1151. i dalje austrijskog Općeg građanskog zakonika.

⁷⁰ "principal and agent" Gutteridge - Mehgrah, o.c., s. 77.

⁷¹ Chitty on Contracts, Vol. II, London, 1994., str. 2.

već isključuje mogućnost da bi se međubankarski odnos u hrvatskom pravu kvalificirao kao ugovor o djelu, jer je stupanje izvoditelja u neki odnos s trećom osobom za taj ugovor nebitno, a on svoje obveze prema naručitelju može ispuniti i bez toga. Također, druga banka ispunjava svoje obveze prema akreditivnoj banci djelomično tako što nastupa prema trećem, a ne samo tako da ugovorenu činidbu daje akreditivnoj banci, što također otklanja mogućnost da se radi o ugovoru o djelu⁷².

Međubankarski odnos od ugovora o trgovačkom zastupanju bitno razlikuju jednokratnost odnosno trajnost i pojedinačnost, odnosno općenitost. Promatrani međubankarski odnos je jednokratni i pojedinačan jer nastaje za svaki pojedini slučaj otvaranja akreditiva od strane akreditivne banke, dok pojam ugovora o trgovačkom zastupanju podrazumijeva obvezu zastupnika "da se stalno brine da treće osobe sklapaju ugovore s njegovim nalogodavcem"⁷³, a to znači da zastupnik tijekom određenog vremena - a ne jednokratno - brine za sve poslove nalogodavatelja - a ne za pojedini posao. Stoga promatrani odnos ne bismo mogli podvesti ni pod pojam ugovora o trgovačkom zastupanju.

Imajući u vidu ova stajališta, ali i činjenična obilježja promatranog odnosa i obveze stranaka (koje su niže naznačene), autor je mišljenja kako bi sa stajališta hrvatskog prava prvo trebalo razlikovati odnos između akreditivne i priopćujuće i isplatne banke od odnosa između akreditivne i potvrđujuće banke. U prva dva slučaja druga banka neće prema korisniku akreditiva preuzeti nikakvu obvezu, dok u trećem hoće. Prema tome, moglo bi se reći kako u prva dva slučaja druga banka nastupa ne samo za račun nego i u ime akreditivne banke, dok u trećem slučaju ona nastupa u svoje ime⁷⁴.

Priopćujuća banka u ime i za račun akreditivne banke dostavlja korisniku akreditivno pismo, tj. priopćuje mu akreditiv, redovito od korisnika prima dokumente i prosljeđuje ih akreditivnoj banci. Iz toga ne bi mogao proizaći zaključak da priopćujuća banka obavlja pravni posao za nalogodavatelja. To bi bio argument protiv teze da između akreditivne i priopćujuće banke postoji ugovor o nalogu ili komisioni ugovor, jer je obavljanje pravnog posla s trećom osobom predmet i ugovora o nalogu i komisionog ugovora.

Isplatnoj banci akreditivna banka povjerava - osim dostave akreditivnog pisma i prosljeđivanja njoj samoj primljenih dokumenata - ispitivanje dokumenata i isplatu akreditivne svote korisniku. Isplatna banka to će učiniti u ime i za račun akreditivne banke, a neizvjesno je bi li se moglo reći kako u tom slučaju isplatna banka obavlja pravni ili i dalje faktični posao.

⁷² O tome v. Gorenc, Vilim: ZOO s komentarom, RRIF, Zagreb, 1998., str. 772. i 773.

⁷³ Čl. 790. st. 1. ZOO.

⁷⁴ Neprijeporno postojanje vlastite obveze potvrđujuće banke prema korisniku akreditiva dokazuje njeno nastupanje u vlastito ime. Istodobno, pravo potvrđujuće banke da od akreditivne zahtijeva proviziju i naknadu svega što je isplatila, pokazuje da potvrđujuća banka nastupa za račun akreditivne banke.

Potvrđujuća banka u svoje ime, a za račun akreditivne banke, preuzima obvezu prema korisniku akreditiva i zbog toga ne može biti prijeporno kako ona stupa u pravni odnos s trećom osobom. Budući je to u njeno ime, a za račun akreditivne banke, ovaj odnos mogao bi se kvalificirati kao ugovor o nalogu⁷⁵.

Literatura

1. Avancini - Iro - Koziol: Bankvertragsrecht, Wien, 1993.
2. Baumbach - Duden - Hopt: Handelsgesetzbuch, 28. izdanje.
3. Canaris u Handelsgesetzbuch Grosskommentar, 3. Bd., 2. Hlbbd.
4. Čulinović-Herc Edita: Arbitražno rješavanje sporova iz dokumentarnog akreditiva u Pravo u gospodarstvu 1/98.
5. Čuveljak, Jelena: Osiguranje plaćanja prenosivim akreditivima, magistarski rad, PF Zagreb.
6. Giunio, Miljenko: Dokumentarni akreditiv i (bankarska) garancija - prava i obveze sudionika i (ne)samostalnost u odnosu na osnovni posao, u Hrvatska gospodarska revija 11/97.
7. Giunio, Miljenko: Samostalnost (odvojenost) odnosa iz dokumentarnog akreditiva i temeljnog posla, u Pravo u gospodarstvu 5-6/95.
8. Gorenc, Vilim - Schwank, Friedrich - Slakoper, Zvonimir: Međunarodna pravila za kupoprodaje, plaćanja i arbitraže, Zagreb, 1996.
9. Gorenc, Vilim: ZOO s komentarom, Zagreb, 1998.
10. Gutteridge - Mehgrah: The Law of Bankers' Commercial Credits, 1984.
11. Hapgood, Mark: Paget's Law of Banking, 10. izdanje.
12. Jedinstvena pravila i običaji za dokumentarne akreditive, Revizija 1993., Međunarodna trgovačka komora.
13. Lloyds Law Report 1987, 345, 348.
14. Maurović, Ljiljana: Standby l/c - bankarska garancija u formi dokumentarnog akreditiva u Pravo u gospodarstvu 5-6/95.
15. Palandt: Bürgerliches Gesetzbuch, 38. izdanje.
16. Petrić, Silvija: O nekim vrstama dokumentarnih akreditiva u Zbornik PF Split, 2/90.
17. Rosenberg, Ljudevit: Pravo međunarodnih plaćanja II, Zagreb 1975.
18. Rosenberg, Ljudevit: Pravo međunarodnog dokumentarnog akreditiva, Zagreb, 1999.
19. Schinner, Ernst: Bankvertraege, III izdanje.
20. Schuetze, Rolf, A.: Rechtsfragen zur Zahlstelle bei Akkreditivgeschäften, u RIW 5/1988.
21. Schweizerisches Privatrecht, 7. Bd., 2. Hlbbd., Frank Vischer, Basel - Stuttgart, 1979.
22. Slakoper, Zvonimir: Obveze stranaka ugovora o otvaranju akreditiva u Zbornik PF Split 49-50/1998.
23. Slakoper, Zvonimir: Odnos banke i korisnika akreditiva u hrvatskom i poredbenom materijalnom pravu u Pravo u gospodarstvu 5-6/95.
24. Slakoper, Zvonimir: Podredno mjerodavno pravo za odnos korisnika akreditiva i obvezane banke u Zbornik PF Zagreb 1/1995.

⁷⁵ Ovdje se na odgovarajući način može primijeniti argumentacija u prilog teze da je ugovor između nalogodavatelja i akreditivne banke ugovor o nalogu. O tome v. detaljnije naprijed.

25. Slakoper, Zvonimir: Pravna narav akreditivnog odnosa u hrvatskom pravu, *Pravo u gospodarstvu* 11-12/1994.
26. Stauder, Bernd: Die Uebertragung des Dokumentenakkreditivs u Aussenwirtschaftsdienst des Betrieb-Beraters, Februar 1968, Heft 2.
27. Vrsaljko, Krešimir u *Teorija i praksa domaćih i međunarodnih plaćanja*, Zagreb, 1982.
28. Zahn, Johannes: *Zahlung und Zahlungssicherung im Aussenhandel*, IV. izdanje.

Summary

TRANSACTION BETWEEN OPENING & SECOND BANK REF. DOCUMENTARY LETTER

Legal independence of relations existing within transaction involving documentary letter of credit is one the totally undisputed principles of letters of credit. In spite of this fact, as well as in spite of the fact that the relation between opening (issuing) bank and the "second" bank constitutes one relation existing within mentioned framework, literature primary deals with relations instructing party - bank and bank - beneficiary. Considering above mentioned, it became necessary to analyse legal relation between opening bank and second bank engaged within the letter of credit.

Related legal relation has been analysed under assumption of extremely wide application of Uniform Customs and Practice for Documentary Credits of ICC. After remarks on achievable factual performance of second bank, the Article covers obligations towards opening bank and vice versa. Obligations of the second bank are presented considering their related engagement. Identified obligation became described and accordingly analysed within the context of the whole transaction. The same approach presumes as second bank's obligations notification of the letter of credit, delivery of received documents to opening bank, examination of received documents & the payment effect towards beneficiary, while opening bank's obligations assume the reimbursement of the second bank covering costs and fees.

The last segment (since lacunas in UCP indicate subsidiary application of adequate national law rules) covers the problem of legal qualification subsuming the typology of contracts under current civil law pattern. Final lines concern the attitudes of comparative law enclosing the conclusions ref. Croatian law.

Key words: *documentary credit, legal bank transaction, opening bank, issuing bank, advising bank, paying bank, confirming bank.*

Zusammenfassung

**RECHTSVERHÄLTNIS ZWISCHEN ERÖFFNUNGS- UND
ZWEITBANK IM AKKREDITIVGESCHÄFT**

Die rechtliche Selbständigkeit einzelner Rechtsverhältnisse, die im Rahmen eines Akkreditivgeschäftes bestehen, stellt eines der unbestrittenen Prinzipien des Akkreditivgeschäftes dar. Trotzdem und trotz der Tatsache, dass das Verhältnis zwischen Eröffnungs- und Zweitbanken eines der Rechtsverhältnisse ist, die im erwähnten Rahmen bestehen, beschäftigt sich die Literatur meist mit dem Verhältnis zwischen Auftraggeber und Eröffnungsbank und zwischen Bank und Begünstigtem. In Anbetracht des erwähnten Prinzips und der zuletzt erwähnten Tatsache war es notwendig, auch das Rechtsverhältnis zwischen den Banken zu bearbeiten.

Dieses Rechtsverhältnis wird unter der Voraussetzung dargelegt, dass einheitliche Richtlinien und Gebräuche für dokumentarische Akkreditive IHK angewandt werden, da sie ausgesprochen breit angewandt werden. Zuerst werden die möglichen faktischen Rollen der "Zweitbank" beschrieben und danach ihre Verpflichtungen gegenüber der Eröffnungsbank und umgekehrt. Dabei werden die Pflichten der Zweitbank hinsichtlich der Art ihres Engagements beleuchtet. Jede einzelne Obligation wird zuerst identifiziert, dann beschrieben und im Kontext des gesamten Akkreditivgeschäftes analysiert. Es werden die Obligationen der Zweitbank so betrachtet, dass sie das Akkreditiv für den Begünstigten notifizieren, erhaltene Dokumente der Eröffnungsbank übermitteln, dieselben Dokumente überprüfen und dem Begünstigten auszahlen sowie die Verpflichtung der Eröffnungsbank, die Zweitbank zu rambursieren und Spesen und Kosten zu decken.

Im letzten Teil - da die ERIHK unvollständig sind und nationales Recht konsequent anzuwenden ist - wird die Frage der Rechtsqualifikation d.h. die Frage des betrachteten Verhältnisses aus der Perspektive der genannten Verträge des Zivilrechts analysiert. Es werden Standpunkte des vergleichenden Rechts dargelegt und schließlich Schlußfolgerungen für das kroatische Recht gezogen.

Schlüsselwörter: *Dokumenten Akkreditiv, Rechtsverhältnis der beteiligten Banken, Eröffnungsbank, Avisierbank, Auszahlbank, bestätigte Bank, Zahlstelle.*